

ВІДГУК

**офіційного опонента доктора економічних наук, професора
Заблудської Інни Володимирівни
на дисертаційну роботу Цимбалюк Ірини Олександрівни
на тему «Фіскальний простір інклюзивного розвитку регіону
в умовах фінансової децентралізації»,**

поданої до спеціалізованої вченої ради Д35.154.01
в ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього
НАН України» на здобуття наукового ступеня доктора економічних
наук за спеціальностями 08.00.05 – розвиток продуктивних сил
і регіональна економіка; 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит

Актуальність теми дисертаційної роботи

Нові виклики сучасної парадигми суспільного зростання формують потребу оновленого бачення соціально-економічних змін на основі застосування інклюзивного підходу, який не обмежується рамками традиційної моделі економічного піднесення, акцентуючи увагу на значимості людського капіталу, максимальному залученні усіх верств населення до продуктивної праці, рівних можливостях і справедливому розподілі отриманих у результаті соціально-економічного розвитку благ.

Водночас реформа фінансової децентралізації в Україні посилює науковий інтерес до обґрунтування організаційно-економічних засад розвитку регіонів за умов підвищення рівня їх фінансової самостійності. Світовий досвід свідчить, що чим більша частка власних та закріплених доходів місцевого бюджету, тим більша відповідальність місцевих органів влади за податкову дисципліну, ефективне використання зібраних доходів. Окрім того, спостерігається значне зростання зацікавленості місцевих органів влади у розвитку підприємництва як основної бази наповнення місцевих бюджетів. Відтак фінансова децентралізація виступає вагомим чинником формування ефективного фіскального простору регіонів й активізації процесів регіонального розвитку.

Зважаючи на це, дослідження теоретичних засад та розробка науково-практичних положень функціонування фіскального простору інклюзивного розвитку регіону в умовах фінансової децентралізації набуває особливої актуальності для потреб соціально-економічного зростання в Україні.

Тема дисертації пов'язана з науковими програмами та пріоритетними напрямками розвитку науки. Зокрема, дисертація виконана відповідно до науково-дослідної роботи «Трансформація зовнішньоекономічної діяльності України в умовах реалізації європейського вибору», а також держбюджетних

тем «Єврорегіон „Буг”: передумови та стратегічні пріоритети сталого просторового розвитку» (державний реєстраційний номер 0109U000580); «Єврорегіон „Буг”: ринкова трансформація в умовах міжрегіональної інтеграції» (державний реєстраційний номер 0111U002147); «Регіональні ринки в умовах європейської інтеграції: механізми конкуренції та конвергенції» (державний реєстраційний номер 0118U001094); «Безпека сталого розвитку регіонів та територіальних громад України на засадах інклюзивного зростання» (державний реєстраційний номер 0120U102632), що свідчить про відповідність дисертаційної роботи пріоритетам сучасної економічної науки.

**Мета і результати дослідження, що винесені на захист.
Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і
рекомендацій, сформульованих у дисертації**

Мета дисертаційної роботи полягає в обґрунтуванні теоретико-методологічних основ дослідження фіскального простору інклюзивного розвитку регіону та розробленні науково-практичних рекомендацій щодо його розширення в умовах фінансової децентралізації. Відповідно до мети логічно визначено завдання дослідження. Об'єкт і предмет дослідження представлено згідно науково-методичних вимог до дисертаційних робіт.

Матеріали дисертації та публікації здобувача визначають високу обґрунтованість основних наукових результатів, положень наукової новизни та висновків, сформульованих у роботі. Обґрунтованість наукових положень дисертації, їх достовірність й новизна забезпечуються широким застосуванням автором загальнонаукових та спеціальних методів теорії пізнання.

Дисертанткою здійснено змістовне дослідження наукових праць і публікацій вітчизняних й закордонних вчених для узагальнення теоретичних засад регіонального розвитку та обґрунтування концепції інклюзивного зростання (п.1.1); розкриття сутності та складових фіскального простору інклюзивного розвитку регіону (п. 1.2); характеристики фінансової децентралізації як умови розширення фіскального простору інклюзивного розвитку регіону (п. 1.3), що надало можливість сформулювати методологічний базис пізнання фіскального простору інклюзивного розвитку регіону (п. 2.1) науково обґрунтувати концептуальні засади інклюзивного розвитку регіону в умовах фінансової децентралізації (п. 2.2) та вдосконалити методичні підходи до оцінки фіскального простору інклюзивного розвитку регіону в умовах фінансової децентралізації (п. 2.3).

Запропоновані у дисертаційній роботі напрями розширення фіскального простору інклюзивного розвитку регіону (п. 5.1), формування організаційно-економічного механізму фінансового забезпечення інклюзивного розвитку регіону в умовах фінансової децентралізації (п. 5.2) та наведені рекомендації щодо мінімізації негативного впливу мегатрендів на розширення фіскального простору інклюзивного розвитку регіонів у стратегічній перспективі (п. 5.3) базуються на аналізі фіскального простору регіону за показниками доходів, видатків і податкового потенціалу регіонів (п.п. 3.1, 3.2, 3.3), оцінці фінансової децентралізації як умови розширення фіскального простору регіонів (п.3.4) та висвітленні сучасних реалій інклюзивного розвитку регіонів в умовах фінансової децентралізації (п.п. 4.1, 4.2), а також результатах моделювання залежності інклюзивного розвитку регіону від параметрів фіскального простору в умовах фінансової децентралізації (п.4.3), що доводить комплексність проведеного дослідження та наукову обґрунтованість сформованих висновків.

**Достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій,
їх новизна. Значущість дослідження для науки
і практики та шляхи його використання**

Достовірність основних результатів, отриманих у дисертаційній роботі, забезпечується:

використанням у процесі дослідження актуальних даних Міністерства фінансів України, Державної казначейської служби України, Державної служби статистики України, звітно-аналітичної інформації міжнародних і вітчизняних статистичних структур;

застосуванням сукупності ретельно підібраних наукових методів дослідження, серед яких: діалектичний, пізнання, системний та логіко-структурний підходи, методи дедукції та індукції (п. 1.1, 1.2); діалектичний, пізнання, історико-логічний, систематизації та аналогії (п. 1.3); методи системного аналізу, синтезу та узагальнення (п. 2.1, 2.2, 2.3); статистичний та графічний (п. 3.1, 3.2, 3.3, 4.1, 4.2); статистичний та інтегрального аналізу (п. 3.3); економіко-математичний та інтегрального аналізу (п. 3.4); моделювання та кореляційно-регресійного аналізу (п. 4.3); стратегічного аналізу та системного узагальнення (п. 5.1, 5.2, 5.3);

впровадженням отриманих результатів у діяльність органів державного й регіонального управління, місцевого самоврядування, підприємств і громадських організацій, а також навчального закладу що підтверджується відповідними довідками про впровадження й використання отриманих у роботі результатів (с. 8 автореферату); можливостями їх подальшого

застосування як органами державного та регіонального управління, місцевого самоврядування, фінансових органів місцевого самоврядування та місцевих фінансових органів у системі виконавчої влади для опрацювання напрямів розширення фіскального простору інклюзивного розвитку регіону в умовах фінансової децентралізації;

апробацією наукових результатів на 22 міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях (с. 8–9 автореферату).

Дисертант вносить на захист наступні результати власного дослідження, які вирішують актуальну наукову проблему щодо удосконалення функціонування фіскального простору інклюзивного розвитку регіону в умовах фінансової децентралізації.

Серед найбільш важливих наукових результатів *першого розділу* «Теоретична концептуалізація фіскального простору інклюзивного розвитку регіону в умовах фінансової децентралізації» доцільно визначити таке: розкрито теоретичні основи інклюзивного розвитку регіону (п.1.1 дисертації), обґрунтовано сутність і складові фіскального простору інклюзивного розвитку регіону (п.1.2 дисертації), визначено особливості фінансової децентралізації як умови його розширення (п.1.3 дисертації).

Зокрема запропоновано визначення поняття «інклюзивний розвиток регіону» як процесу досягнення комплексних якісних і кількісних змін просторової системи, на основі розвитку економічної сфери шляхом збільшення ступеня залучення суб'єктів економіки до суспільно корисної діяльності, формування доступної інфраструктури регіону задля створення рівних можливостей особистісного розвитку та забезпечення справедливого розподілу отриманих результатів, що виступає передумовою соціального піднесення, зниження рівня диференціації населення й підвищення його добробуту (п.1.1). Сформовано нове наукове бачення фіскального простору інклюзивного розвитку регіону, як середовища взаємодії між економічними суб'єктами та ОМС в межах окремого регіону, що надає їм можливість акумулювання та нарощення фінансових ресурсів задля досягнення цілей інклюзивного розвитку, обсяг яких визначається параметрами фіскального простору регіону (механізмами фіскальної політики, бюджетним устроєм і структурою бюджетної системи, а також величиною податкового потенціалу території) та перспективами його розширення за умов фінансової децентралізації (п.1.2). Визначено місце фінансової децентралізації серед суміжних понять і обґрунтовано концептуальне бачення її сутності. Дисертанткою запропоновано власне тлумачення поняття фінансової децентралізації, доповнене врахуванням можливості акумулювання на регіональному рівні коштів, які надходять із державного бюджету під

реалізацію програм розвитку, від міжнародних організацій як грантове фінансування, власних коштів місцевих бюджетів (у т.ч. податкових надходжень), внесків громадян і суб'єктів господарювання, зацікавлених у активізації інклюзивного розвитку регіону, а також акцентується увага на активній участі населення у розподілі фінансових ресурсів на задоволення потреб регіону та підвищення добробуту. У роботі розкрито значення фінансової децентралізації для розширення фіскального простору інклюзивного розвитку регіону (п.1.3).

У другому розділі роботи «Методологічні засади розширення фіскального простору інклюзивного розвитку регіону в умовах фінансової децентралізації» розроблено методологічні засади дослідження фіскального простору інклюзивного розвитку регіону в умовах фінансової децентралізації, здійснено теоретичну концептуалізацію інклюзивного розвитку регіону та його фінансового забезпечення (п. 2.1.). У роботі розроблено концепцію та механізм інклюзивного розвитку регіону в умовах фінансової децентралізації та, що передбачає досягнення цілей та завдань соціально-економічного зростання на основі використання можливостей фінансової децентралізації щодо розширення фіскального простору регіону для активізації складових інклюзивного розвитку (економічного зростання, соціальної стабільності, формування інклюзивної інфраструктури) задля зростання добробуту населення (п. 2.2). Удосконалено методичний підхід до оцінки фіскального простору та його впливу на інклюзивний розвиток регіону методичний підхід до оцінки фіскального простору інклюзивного розвитку регіону, що охоплює аналіз розширення фіскального простору регіонів за умов фінансової децентралізації в Україні; оцінювання інклюзивного розвитку регіонів та рейтингову оцінку фінансової спроможності ОТГ; визначення впливу розширення фіскального простору за умов фінансової децентралізації на інклюзивний розвиток регіону (п. 2.3). Практична реалізація запропонованого підходу дала змогу сформулювати матрицю стратегічних пріоритетів та науково обґрунтувати напрями розширення фіскального простору інклюзивного розвитку регіону.

У третьому розділі «Аналіз розширення фіскального простору регіону в умовах фінансової децентралізації» проаналізовано фіскальний простір регіону за показниками доходів місцевих бюджетів; розкрито динаміку витрат місцевих бюджетів як детермінанти фіскального простору регіонів; проведено діагностику параметрів податкового потенціалу регіонів. Зокрема проведено оцінювання фіскального простору регіону на основі показників доходів, витрат і податкового потенціалу, як детермінант його формування й розширення за умов фінансової децентралізації, що обумовлюють

можливості ОМС акумулювати певний обсяг фінансових ресурсів, визначають їх видаткові повноваження. Здійснений розподіл регіонів за секторами відповідно до рівня децентралізації та економічного розвитку (п.3.1.-3.3). Вагомим результатом проведеного дослідження, результати якого відображені у третьому розділі є діагностика фінансової децентралізації. Зокрема дисертанткою проведений розрахунок інтегрального й часткових показників децентралізації доходів і видатків, на основі аналізу та співставлення яких визначені особливості реформи фінансової системи, здійснено оцінку інтенсивності децентралізації фінансових відносин щодо акумулювання та перерозподілу фінансових ресурсів та розширення можливостей регіону у досягненні перспектив інклюзивного зростання (п.3.4).

У четвертому розділі «Оцінювання інклюзивного розвитку регіонів України в умовах фінансової децентралізації» застосовано науково-методичний підхід до аналізу інклюзивного розвитку регіону в умовах фінансової децентралізації, який полягає у комплексному використанні методів інтегрального аналізу та рейтингування із застосуванням системи оціночних показників, що характеризують просторову систему на регіональному та локальному рівнях. Здійснено оцінку інклюзивного розвитку за інтегральними індексами економічного зростання, соціальної стабільності й інклюзивної інфраструктури та визначено вплив децентралізації на формування фінансової спроможності регіону (п.п. 4.1–4.2). У роботі проведений кількісний аналіз ключових факторів впливу на інклюзивний розвиток регіону на основі комплексного застосування економетричного інструментарію оцінки рівня кореляції та побудови регресійної моделі, а також проведене емпіричне встановлення переваг і ризиків фінансової децентралізації, врахування яких сприятиме усуненню негативних наслідків реформи фінансової системи для досягнення цілей інклюзивного розвитку (п. 4.3).

У п'ятому розділі роботи «Стратегічні пріоритети та напрями розширення фіскального простору інклюзивного розвитку регіонів в умовах фінансової децентралізації» У п'ятому розділі роботи «Стратегічні пріоритети та напрями розширення фіскального простору інклюзивного розвитку регіонів в умовах фінансової децентралізації» обґрунтовано напрями розширення фіскального простору інклюзивного розвитку регіону на основі позиціонування регіонів на матриці стратегічних орієнтирів відповідно до рівня інклюзивного розвитку регіону та інтегрального показника фіскального простору (п. 5.1). Дисертанткою розкрито організаційно-економічний механізм фінансового забезпечення інклюзивного розвитку регіону в умовах фінансової децентралізації, який передбачає взаємоузгоджені дії суб'єктів відносин системи формування місцевих фінансових ресурсів, щодо ефективного

використання потенційних джерел фінансування за рахунок міжнародних організацій та іноземних країн; внутрішніх ресурсів держави та формування власних доходів та ресурсів регіону. Закцентовано на важливості здійснення розподілу фінансових ресурсів регіону через інклюзивні інститути на основі програмно-цільового, гендерно-орієнтованого та партиципаторного бюджетування (п. 5.2). Обґрунтовано науково-практичні рекомендації щодо вдосконалення оподаткування інтернет-діяльності; застосування прогресивної шкали ПДФО; посилення ролі екологічних платежів, у відповідь на виявлені домінуючі тенденції, якими є впровадження нових технологій, автоматизація та диджиталізація; демографічні зміни, що характеризуються рівнем старіння населення, міграційними процесами й урбанізацією; загострення екологічних проблем (п. 5.3).

Усі представлені пропозиції наведені у роботі виходять із глибокого економічного аналізу, а за своїм змістом є реальними та придатними для практичного використання. Основні наукові положення дисертації доведені до рівня методичних рекомендацій, щодо розширення фіскального простору в умовах фінансової децентралізації задля забезпечення інклюзивного розвитку регіону та відповідають паспортам спеціальностей 08.00.05 – розвиток продуктивних сил і регіональна економіка та 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит.

Теоретико-методологічні положення дисертаційної роботи можуть бути використані для прийняття рішень керівниками й спеціалістами, органами державного та регіонального управління, місцевого самоврядування, фінансових органів місцевого самоврядування та місцевих фінансових органів у системі виконавчої влади для опрацювання напрямів розширення фіскального простору інклюзивного розвитку регіону в умовах фінансової децентралізації.

Теоретична цінність та практична значущість наукових результатів

Теоретичне значення проведеного дослідження полягає у тому, що розроблені положення наукової новизни та отримані результати вирішують проблему наукового обґрунтування розширення фіскального простору інклюзивного розвитку регіону в умовах фінансової децентралізації на основі критичного аналізу накопиченого досвіду вирішення окремих складових цієї проблематики, позитивними результатами апробації зроблених пропозицій. Обґрунтовані у дисертації положення наукової новизни розширюють теоретико-методологічну базу регіональної економіки та фінансів щодо методологічного апарату та концептуальних положень розширення

фіскального простору інклюзивного розвитку регіону в умовах фінансової децентралізації.

Обґрунтованість положень і висновків дисертації базується на розумінні методичного підґрунтя досліджуваної проблеми, чіткому окресленні предмета та об'єкта дослідження, а також на глибокій обізнаності дисертанта у питаннях, що стосуються теорії і практики функціонування фіскального простору в умовах фінансової децентралізації та перспектив активізації інклюзивного розвитку регіонів. Одержані результати ґрунтуються на широкому спектрі знань із регіонального розвитку, теорії та практики функціонування фінансової системи на національному та регіональному рівнях, обґрунтуванні та застосуванні методології дослідження складних соціально-економічних процесів. Це дає змогу зробити висновок про системний характер дослідження, обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, викладених у дисертаційній роботі.

Достовірність результатів дослідження підтверджується використанням значного об'єму наукового і практичного матеріалу, застосованого під час підготовки дисертаційної роботи, про що свідчить список використаних джерел із 403 найменувань, і також впровадженням розроблених пропозицій в практичну діяльність.

Практична цінність роботи Цимбалюк І. О. полягає в тому, що основні положення, викладені в дисертації, доведено до рівня методичних розробок і практичних рекомендацій щодо розширення фіскального простору в умовах фінансової децентралізації задля забезпечення інклюзивного розвитку регіону. Основними з них є: методологічні засади дослідження фіскального простору інклюзивного розвитку регіону в умовах фінансової децентралізації (п. 2.1), концепція інклюзивного розвитку регіону в умовах фінансової децентралізації (п. 2.2), обґрунтування напрямів розширення фіскального простору інклюзивного розвитку, в основу якого покладено позиціонування регіонів на матриці стратегічних пріоритетів відповідно до рівня інклюзивного розвитку регіону та інтегрального показника фіскального простору (5.1), організаційно-економічний механізм фінансового забезпечення інклюзивного розвитку регіону в умовах фінансової децентралізації (п. 5.2), рекомендації щодо адаптації регіональних фінансових систем до впливу мегатрендів на фіскальний простір інклюзивного розвитку регіону (5.3).

Практичне значення дисертації підтверджується довідками про використання отриманих результатів в діяльності Комітету Верховної Ради України з питань податкової та митної політики (№ 654/03-13/2-19 від

11.11.2019 р.); Департаменту економіки та європейської інтеграції Волинської обласної державної адміністрації (№ 654/03-13/2-19 від 28.10.2019 р.); Департаменту соціальної політики Луцької міської ради (№ 11.2-8.4/5433/2019 від 26.11.2019 р.); Боратинської сільської ради Луцького району Волинської області (№ 652/2-19 від 25.11.2019 р.); Громадської організації «Волинська агенція із залучення інвестицій» (№ 38/19-48 від 12.07.2019 р.); Товариства з обмеженою відповідальністю «ОЇ ОО Е-А-Т» (№ 78/19 від 20.05.2019 р.); Товариства з обмеженою відповідальністю «Енсол Україна» (№ 27/1-1 від 17.12.2018 р.).

Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій в опублікованих працях. Зміст та завершеність дослідження

Основні положення та висновки дисертації Зелінської О. З. знайшли своє відображення у 71 науковій праці (74,3 друк.арк., із яких 64,91 друк. арк. належать особисто автору), серед них – 10 монографій, з них одна одноосібна; 31 статтю у наукових фахових виданнях України, у т. ч. 14 – у виданнях, які включені до міжнародних наукометричних баз (із них 3 індексуються у наукометричних базах Scopus та Web of Science); 5 статей у наукових періодичних виданнях інших держав (з них одна індексується у наукометричних базах Scopus та Web of Science); 22 публікації апробаційного характеру і три публікації, що додатково відображають наукові результати дослідження. Кількість, обсяг і якість друкованих праць відображають результати досліджень за спеціальностями 08.00.05 – розвиток продуктивних сил і регіональна економіка та 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит та надають авторові право публічного захисту дисертації.

Із наукових праць, опублікованих у співавторстві, у дисертації використовуються лише ті ідеї та положення, які є результатом особистої роботи здобувача, про що вказано в переліку наукових праць.

Наукові положення і результати, які виносилися на захист у кандидатській дисертації, повторно не використовуються у докторській дисертації.

Дисертаційна робота Цимбалюк І. О. є логічно структурованою, відповідає меті та завданням дослідження, забезпечує повне висвітлення отриманих результатів. Робота є завершеним науковим дослідженням, містить ґрунтовні теоретичні засади, методологічні положення, аналітичні розробки та перспективні напрями, що достатньо повно представлені у відповідних розділах дисертаційної роботи та опублікованих наукових працях. Дисертаційна робота складається з п розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків.

Дисертаційна робота є авторським дослідженням, у якому розглядається проблематика з питань соціально-економічного розвитку регіонів, а саме моніторингу і стимулювання інклюзивного розвитку регіонів, подолання просторової асиметрії розміщення продуктивних сил, запропоновані механізми подолання соціально-економічної диференціації регіонів. Водночас піднімається проблематика розширення фіскального простору регіонів та їх фінансових можливостей в умовах фінансової децентралізації. Зокрема аналізуються доходи і видатки місцевих бюджетів, податковий потенціал регіонів як умова досягнення інклюзивного розвитку регіонів. Зазначене доводить, що представлене дослідження відповідає паспортам спеціальностей 08.00.05 – розвиток продуктивних сил і регіональна економіка та 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит.

Відповідність дисертації та автореферату встановленим вимогам

Структура дисертації включає вступ, п'ять розділів, висновки до кожного розділу, загальні висновки, список використаних джерел, додатки. Робота виконана українською мовою у науковому стилі, матеріал опрацьований і викладений послідовно та логічно, відображаючи основний зміст проведеного дослідження. За усіма ознаками дисертація та автореферат відповідають встановленим Міністерством освіти і науки України вимогам до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора наук.

Автореферат ідентично відображає основні положення дисертації, а його зміст відповідає змісту дисертаційної роботи. В авторефераті висвітлено пропозиції, методичні рекомендації та висновки, що викладені у дисертації, а також наукові положення, що відображають результати дослідження за двома спеціальностями 08.00.05 – розвиток продуктивних сил і регіональна економіка та 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

У дисертаційній роботі Цимбалюк І.О. є певні висновки та твердження, які можна віднести до категорії дискусійних і таких, що потребують додаткових пояснень й аргументованого уточнення, зокрема:

1. Авторкою у першому розділі дисертаційної роботи ґрунтовно та системно досліджено значущість інклюзивного підходу до розвитку економік регіонів (теорію інклюзивного розвитку, трактування інклюзивного розвитку міжнародними організаціями тощо) через те, що неодмінною сучасною умовою досягнення перспектив інклюзивного зростання в регіонах України постає оновлене бачення системи місцевого управління та фінансова децентралізація, яка полягає в передачі фінансових ресурсів і відповідальності за здійснення видаткових повноважень від центральних

органів влади на місцевий рівень. Проте в роботі відсутні аргументи з приводу невикористання партисипативного (партисипаторного) підходу, який також, у широкому сенсі, передбачає досягнення цілей та завдань соціально-економічного розвитку територій шляхом максимального залучення населення (громадськості) до суспільно корисної діяльності, забезпечення справедливого розподілу благ тощо.

2. Метою дисертаційної роботи Цимбалюк І.О. є обґрунтування теоретико-методологічних основ дослідження фіскального простору інклюзивного розвитку регіону та розроблення науково-практичних рекомендацій щодо його розширення в умовах фінансової децентралізації. Тому в контексті розробки Стратегії економічного розвитку Луганської і Донецької областей Міністерством з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій набуває особливої актуальності розбудова фіскального простору інклюзивного розвитку Луганського й Донецького регіонів та формування територій пріоритетного розвитку на сході України. На жаль авторка замало приділяє уваги цьому питанню.

3. На рис. 3.28 подано середні значення показників фіскального простору регіонів за період проведення фінансової децентралізації (2015-2018 рр.) за допомогою графічного методу, проте така візуалізація векторів доходів, видатків та податкового потенціалу не зовсім вдала, оскільки з рисунка не ясно, який регіон має найкращі або найгірші позиції. Це також стосується рис. 3.29.

4. У четвертому розділі «Оцінювання інклюзивного розвитку регіонів України в умовах фінансової децентралізації» дисертантка зауважує, що обсяг доходів, що залишається на місцях, не надає достатньої можливості ОМС планувати та здійснювати видатки на інклюзивний розвиток регіону. Авторка обґрунтовує доцільність розширення фіскального простору регіонів шляхом послідовного збільшення їх дохідної бази задля стимулювання інклюзивного розвитку регіону. Виникає контрверсійне питання - чи можна одночасно повністю задовольнити фіскальні інтереси основних стейкхолдерів фінансової децентралізації: ОТГ, регіонів і держави?

5. Дисертантка у роботі запропонувала організаційно-економічний механізм фінансового забезпечення інклюзивного розвитку регіону в умовах фінансової децентралізації (рис. 5.3), проте зазвичай організаційно-економічний механізм передбачає наявність зворотного зв'язку. Тобто якщо не вдалось досягти економічного зростання, інклюзивної інфраструктури, соціальної стабільності, то що і кому далі робити? Розробляти новий організаційно-економічний механізм фінансового забезпечення інклюзивного розвитку регіону?

